

מדת בדת

לע"נ הרה"צ רבי יקותיאל יהודה
בן רבי צבי הברשטס זיע"א
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליזון 183 פרשת חוקת תשפ"ג

גיטין מ-מו

דיבר כשמת המקבל ובנו אומר שאבא לא קיבל לכן משלישים את הפירות.

משנה אם האדון עשה את העבד אפותיקי לאחרים ושחרר אותו משורת הדין העבד לא חייב כלום אך מפני תיקון העולם כופים את רבו וישחרר אותו ויכתוב שטר על דמיו ולרשב"ג לא יכתוב אלא ישחרר. **גמרא** רב מבאר במשנה שרבו הראשון שחררו והעבד לא חייב כלום לרבו שני כדברי רבא שהקדש חמץ ושחררו מוציאין מידי שעבוד אך מפני תיקון העולם שלא ימצא אותו המלוה בשוק ויאמר לו עבדי אתה,

דף מא כופים את רבו שני שיכתוב לו שטר שחרור והעבד יכתוב שטר על דמיו, ולרשב"ג העבד לא כותב אלא רק המשחרר כותב, ונחלקו בדין מזיק שעבודו של חברו שלת"ק פטור ולרשב"ג חייב, וכן שנינו שהמזיק שעבודו של חברו זה תלוי במחלוקת רשב"ג וחכמים.

עולא מבאר במשנה שרבו שני משחררו ומשורת הדין אין העבד חייב במצוות אך מפני תיקון העולם שיצא עליו שם בן חורין כופין את רבו ראשון לכתוב לו שטר שחרור והעבד כותב שטר על דמיו, ולרשב"ג לא העבד כותב אלא המשחרר כותב, ונחלקו בהיזק שאינו ניכר שלת"ק אינו נזק ולרשב"ג הוא נזק, ועולא לא ביאר כרב שלא ניתן לקרוא לשני רבו ורב לא ביאר כעולא שלא ניתן לקרוא לשני משחרר.

מי שעשה שדהו אפותיקי ושטפה הנהר, אמר אמי שפיר נאה בשם ר' יוחנן שאינו גובה משאר נכסים ואבי שמואל אומר שגובה משאר נכסים, ואמר ר"ג בר יצחק שאמנם אמי שפיר נאה אמר זאת אך שמועה זו אינה נאה וחייבים להעמיד כשהתנה עמו שלא יהיה לו פרעון אלא מזו וכן שנינו שהעושה שדהו אפותיקי לאחר ושטפה נהר גובה משאר נכסיו ואם אמר לו שלא יהיה לו פרעון אלא מזו אינו גובה משאר נכסיו, ובברייתא אחרת שנינו שהעושה שדהו אפותיקי לבעל חוב וכתובת אשה יכולים לגבות משאר נכסים ולרשב"ג רק בעל חוב גובה משאר נכסים ואילו אשה לא גובה משאר נכסים שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינים.

משנה לב"ה במשנה ראשונה מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, ואמרו ב"ש אמנם תיקנתם את רבו אך הוא אינו מתוקן שאינו יכול לישא שפחה שהרי חציו בן חורין **עמוד ב** ואינו יכול לישא בת חורין כי חציו עבד ואין לומר שיבטל שהרי לא נברא העולם אלא לפריה ורבייה שכתוב **לא תוהו בראה לשבת יצרה**, ומפני תיקון העולם כופים את רבו לשחררו והעבד יכתוב לו שטר על חצי דמיו, וב"ה הודו לב"ש. **גמרא** לרבי, המשחרר חצי עבדו קנה עצמו לחצי בן חורין, ולחכמים לא קנה עצמו, ואמר רבה שנחלקו בשטר שרבי למד מוהפדה לא נפדתה או חופשה לא ניתן לה והוקש שטר לכסף וכמו שבכסף ניתן לשחרר חצי כך בשטר, וחכמים למדו גזירה שוה לה לה מאשה וכמו שאין לגרש חצי אשה כך לא ניתן לשחרר חצי עבד, אבל בכסף לכו"ע יכול לשחרר חציו, ולכאורה נחלקו שלרבי היקש עדיף ולחכמים גזירה שוה עדיפה, ויש לדחות שלכו"ע גזירה שוה עדיפה אלא שיש כאן פירכא שאשה לא יוצאת בכסף אילו עבד יוצא בכסף, לרב יוסף נחלקו בכסף שרבי למד מוהפדה לא נפדתה שהיא פדויה ואינה פדויה וחכמים למדו שדברה תורה כלשון בני אדם ובשטר לכו"ע לא קנה, אך ישנה ברייתא מפורשת שהמשחרר חצי עבדו בשטר לרבי קנה ולחכמים לא קנה, ואין לדייק שנחלקו בשטר ובכסף קנה לכו"ע ואז קשה לרב יוסף גם במה שאמר שנחלקו בכסף, שיש לומר שנחלקו בשטר וגם בכסף ונחלקו בשטר להודיע כוחו של רבי שגם בשטר קנה חציו, ואין לומר שיחלקו בכסף להודיע כוחם של חכמים שכת דהיתרא עדיף, ויש להוכיח ששנינו בברייתא שמוהפדה אין ללמוד שהכוונה לגמרי, שכתוב **לא נפדתה**, ואין לומר שלא נפדתה לגמרי כי כתוב **והפדה** אלא שהיא פדויה ואינה

דף מ' ר' זירא אמר בשם ר' חנינא בשם רבי שעבד שנשא בת חורין לפני רבו יצא לחירות ואמר ר' יוחנן וכי כך אמר רבי אך אני שונה שהכותב שטר קידושין לשפחתו לר"מ מקודשת ולחכמים אינה מקודשת, וא"כ צריך לומר שיצא לחירות כדברי רבה בר בר חנה שכשרבו הניח לו תפילין יצא לחירות וכן לדברי רבי רק כשרבו עצמו השיאו אשה יצא לחירות, אך לפ"ז לא יתכן שהאדון יעשה דבר לעבד ואינו עובר איסור ואילו כשכתב שטר אירוסין לשפחתו לחכמים אינה מקודשת וא"כ הוא עובר איסור, אמר ר"ג בר יצחק שנחלקו כשאמר צאי והתקדשי בו ולר"מ יש בלשון הזה לשון שחרור ולחכמים אין בזה לשון שחרור.

דיב"ל אומר שאם העבד הניח תפילין בפני רבו יצא לחירות, ויש להקשות ששנינו בברייתא שאם האדון לזה מעבדו או שעשאו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא בפניו ג' פסוקים בביהכנ"ס לא יצא לחירות, וביאר רבה בר בר חנה שריב"ל אמר שיצא לחירות כשרבו הניח לו תפילין.

כשרב דימי בא מא"י הוא אמר בשם ר' יוחנן שמי שצוה בשעת מותו שלא ישתעבדו בפלונית שפחתי אחר מותי כופים את היורשים לשחרר אותה, ואמרו לפניו ר' אמי ור' אסי וכי אין בניה עבדים, וכשרב שמואל בר יהודה הגיע מא"י הוא אמר בשם ר' יוחנן שמי שאמר בשעת מותו פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח שיעשו לה קורת רוח כופים את היורשים לעשות לה קורת רוח ואם זה רק בשחרור ישחררוה כי מצוה לקיים דברי המת.

אמימר אומר שהמפקיר עבדו ומת אין לעבד תקנה כיון שגופו לא קנוי לעצמו כי הופקר ונשאר לו האיסור ואין מי שיתיר אותו כיון שלא ניתן להוריש רק איסור לבנו, והקשה רב אשי מדברי רב דימי בשם ר' יוחנן שהאדון אמר אל ישתעבדו בה וזה כהפקר ובכ"ז היורשים יכולים לשחררה, אמר אמימר שדברי רב דימי הם טעות, אמר רב אשי האם הטעות היא שלא אמר לשון שחרור וא"כ כשיאמר לשון שחרור זה יועיל, אמר אמימר שהוא סובר כדברי רב שמואל בר יהודה בשם ר' יוחנן.

קבוצת עבדי ישראל נמכרה לעכו"ם וכלו אדוניהם האחרונים ובאו לרבינא ואמר להם שהם צריכים לחזר אחרי בעליהם הקודמים שיכתבו להם שטר שחרור, אמרו לו התלמידים שאמימר אמר במפקיר עבדו ומת שאין לו תקנה אמר רבינא שהוא סובר כרב דימי אמרו לו שדברי רב דימי הם טעות אמר רבינא שהטעות היא שלא כתב לשון שחרור וא"כ כשיאמר לשון שחרור זה יועיל, והלכה כרבינא.

היה עבד של שותפין שאחד מהם שחרר את חלקו אמר השני עכשיו יפסידוהו החכמים ממני עמד והקנה אותו לבנו הקטן, ושלח רב יוסף בר רבא לפני רב פפא אמר רב פפא כאשר עשה כן יעשה לו וכיון שהקטן קרובה דעתו למעות נעמיד לו אפוטרופוס **עמוד ב** והעבד יקרקש לו במעט מעות ואז האפוטרופוס יכתוב לו שטר שחרור על שמו.

מי שאמר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין, אעשנו בן חורין לרבי קנה ולחכמים לא קנה ואמר ר' יוחנן שכל זה מדובר שכתוב כך בשטר.

האומר נתתי שדה זו לפלוני נתונה היא לפלוני הרי היא שלו, הרי היא שלו, ואם אמר אתננה לפלוני לר"מ קנה ולחכמים לא קנה, ואמר ר' יוחנן שמדובר שכתוב כך בשטר.

האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והעבד אומר שלא, חוששים שזיכה לו ע"י אחר ואם אמר כתבתי ונתתי לו והעבד אומר שלא כתב ונתן הודאת בעל דין כמאה עדים, ואם אמר נתתי שדה פלונית לפלוני ואותו אחד אומר שלא, חוששים שזיכה לו ע"י אחר, ואם אמר כתבתי ונתתי לו והוא אומר שלא, הודאת בע"ד כמאה עדים היא, ובמקרה זה לרב חסדא הנותן אוכל פירות, ולרבה משלישים את הפירות אצל שלישי, ולא נחלקו אלא שרב חסדא דיבר כשהמקבל חי והוא מודה שהפירות לא שלו ורבה

פדויה והיינו בכסף ובשוה כסף, ובשטר יש ללמוד מאו חופשה לא ניתן לה ובאשה כתוב וכתב לה ספר כריתות וכמו שבאשה זה בשטר כך בשפחה זה בשטר, ואין לומר שחציו בכסף וכולו בשטר שהוקש שטר לכסף לא נפדתה או חופשה לא ניתן לה, וכמו שבכסף מדובר שחציה בכסף כך בשטר חציה מועיל גם חציה בשטר, ולרב יוסף אחר שנדחה זה רק כרבי, אך לרבה הרישא של כסף זה לדברי הכל והסיפא זה רק לרבי ורבה אומר שאכן הרישא גם לדברי הכל והסיפא היא רק לרבי, ורב אשי אומר שזה רק לרבי, אך משנתנו בחציו עבד וחציו בן חורין אם מדובר בכסף זה מובן רק לרבה שזה לכו"ע ולרב יוסף נצטרך לומר שמשנתנו היא רק כרבי,

דף מב ורבינא מבאר שמשנתנו מדברת בעבד של שני שותפין שאחד מהן שחרר אותו ואז זה גם לרבנן.

רבה אומר שרבי ורבנן נחלקו בשחרר את חציו והניח חציו, ואם שחרר חציו ואת החציו השני מכר או נתן במתנה כיון שכולו יצא ממנו לכו"ע קנה, ומקשה אביי וכי לא נחלקו בכולו והרי שנינו בברייתא שהכותב נכסיו לשני עבדיו קנו ומשחררים זה את זה ובברייתא אחרת שנינו האומר כל נכסי לפלוני ופלוני עבדי לא קנו את עצמם, ולכאורה זה כמחלוקת רבי ורבנן ולרבי קנו עצמם ולרבנן לא קנו עצמם, ויש לומר ששני הברייתות כרבנן ובאמר כולו קנו ובאמר חציו לא קנו, אך יש לדייק שכתוב בסיפא ואם אמר חציו לא קנו א"כ ברישא מדובר שאמר כולו, ויש לומר שהסיפא מפרשת את הרישא שאף עצמם לא קנו והיינו כשאמר חציו וכך מסתבר שאם נאמר שברישא מדובר שאמר כולו א"כ ק"ו שאם אמר כולו לא קנו ק"ו שחציו לא קנו, אך יש לדחות שהסיפא מגלה על הרישא שלא נאמר שברישא מדובר שאמר חציו חציו חציו אך באמר כולו יקנו לכן כתוב בסיפא חציו חציו חציו ללמד שברישא מדובר שאמר כולו ובכ"ז לא קנו, עוד י"ל שברישא מדובר בשני שטרות ובסיפא מדובר בשטר אחד, אך יש לדחות שבשטר אחד גם כשאמר כולו לא יקנו ולא רק באמר חציו חציו, ויש לפרש שאף עצמן לא קנו דוקא בשטר אחד אך בשני שטרות קנו, ואם אמר חציו חציו גם בב' שטרות לא קנו, עוד יש לפרש שבברייתא הראשונה מדובר בבת אחת ובברייתא השניה מדובר בזה אחר זה, אך יש להקשות שאמנם העבד השני לא קונה שהרי קנאו הראשון אך שהראשון כן יקנה את עצמו ואת חבריו, לכן יש לפרש כמו התירושים הראשונים שמדובר בבת אחת, ורב אשי מתרץ שבברייתא נאמר שהוא קרא להם עבדי א"כ הוא מתכוון שישארו עבדים, ורפרם אמר שניתן לפרש עבדי לשעבר, כמו ששנינו שהכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות ואם שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות ולר"ש לעולם הוא בן חורין עד שיכתוב כל נכסיו לעבדו חוץ מאחד מרובא שבהם ומשמע שרק כשאמר חוץ לא יצא לחירות ובלי זה יצא לחירות והרי אמר עבדי אלא ודאי כוונתו עבדי לשעבר, וגם כאן עבדי כוונתו לשעבר.

אם השור נגח את חציו בן חורין ביום של רבו לרבו וביום של עצמו לעצמו, לכאורה לפ"ז יוכל לישא שפחה ביום של רבו וביום של עצמו ישא בת חורין, ויש לומר שלא אומרים כך לענין איסור, אך יש להוכיח ממה ששנינו שאם המית השור חציו עבד וחציו בן חורין נותן חציו קנס לרבו **עמוד ב** וחציו כופר ליורשיו, ולכאורה נאמר שביום של רבו לרבו וביום של עצמו ליורשיו, ויש לומר שכשכלה הקרן ודאי יש לומר שגם לרבו יש זכות, ולא כליא קרנא מדובר שהכה על ידו וצמתה וסופה לחזור אך זה רק לאביי שסובר באדם שהכה על ידו וצמתה שמשלם הוא שבת גדולה ושבת קטנה, אך לרבה שהתשלום הוא שבת של כל יום א"כ גם לגבי חציו שהזיקו שור ישלם רק נזק כי שור אינו משלם שבת, ויש לפרש שמה שכתוב יום של רבו לרבו מדובר שהכהו אדם או שזה רק מימרא ורבה לא סובר אותה.

הסתפקו אם יש קנס ל' של עבד במעוכב גט שחרור או לא שכתוב **כסף שלושים שקלים יתן לאדוניו** והוא לא אדונו או שהוא עדיין נקרא אדונו שהרי הוא מעוכב גט שחרור, ולכאורה יש להוכיח ממה ששנינו בהמית חציו עבד וחציו בן חורין נותן חציו קנס לרבו וחציו ליורשיו ולכאורה זה כמשנה אחרונה שרבו חייב לשחררו ובכ"ז יש קנס, ויש לדחות שזה כמשנה ראשונה שהוא עובד את רבו יום אחד, ויש לדייק ששנינו בברייתא שאם הפיל את שינו וסימא את עינו יוצא בשינו ונותן לו דמי עינו, ואם נאמר

שמעוכב נותן קנס לרבו א"כ זה כחבלו בו אחרים שמשלמים לרבו א"כ ודאי רבו לא ישלם לו, ויש לומר שזה כמ"ד שהיוצא בשן ועין אינו צריך גט שחרור והוא יוצא מעצמו, ששנינו שלר' ישמעאל היוצא בראשי איברים צריך גט שחרור, ולר"מ אינו צריך גט שחרור, ור"א אומר צריך ור' טרפון אומר אין צריך ור"ע אומר צריך, והמכריעים לפני חכמים אומרים נראים דברי ר' טרפון בשן ועין כי התורה זכתה לו ודברי ר"ע בשאר ראשי אברים כיון שזה קנס חכמים, ולכאורה למדו אותם מפסוק אלא הכוונה שזה רק מדרש חכמים.

הסתפקו אם המעוכב גט שחרור יכול לאכול בתרומה שכתוב **קנין כספו הוא יאכל בו** והוא לא נקרא קנין כספו או שכיון שהוא מחוסר גט שחרור הוא נקרא קנין כספו, ויש להוכיח מדברי רב משרשיא שכהנת שהתערב ולדה בולד שפחתה יכולים לאכול בתרומה וחולקים חלק אחד בגורן וכשהגדילו ישחררו זה את זה, מוכח שהמעוכב גט שחרור אוכל בתרומה, ויש לדחות שבהתערבו אם יבא אליהו ויאמר מי הוא העבד האמיתי לא יצטרכו לשחרר זה את זה והוא נקרא קנין כספו, משא"כ כאן מעוכב גט שחרור לא נקרא קנין כספו.

הסתפקו בעבד שמכרו רבו לקנס האם חל המכר והספק הוא גם לר"מ שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם זה דוקא בפירות דקל שעשויים לבא ואילו קנס לא עשוי לבא שמי שאמר שיגה אותו שור ואפילו יגח מי אמר שבעליו ישלם אולי הוא יודה ויפטור,

דף מג והספק הוא גם לרבנן שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם זה דוקא בפירות דקל שעדיין אינם קיימים עכשיו ואילו השור קיים וגם העבד קיים, ור' אבא רצה להוכיח ששנינו בברייתא שלומדים מהפסוק **יליד בית** שלכאורה זה מיותר שהרי אם קנין כספו אוכל בתרומה ק"ו שהנולד בביתו אוכל, אך אם היינו לומדים מקנין **כספו** היינו אומרים שרק מי ששוה כסף אוכל ומי שאינו שוה אינו אוכל לכן כתוב **יליד בית** ועכשיו לומדים מיליד בית שגם **קנין כספו** אוכל גם כשאינו שוה כסף, ואם נאמר שניתן למכור עבד לקנס א"כ אין עבד שאינו שוה כסף, ויש לדחות שמדובר בעבד טריפה שאין בו קנס, אך לכאורה גם טריפה ראוי לעמוד לפניו, ויש לומר שהוא גם מנוול ומוכה שחין.

הסתפקו בחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין שאם המקדש אשה לחציו מקודשת שהיא ראויה לכולו אך בחציו עבד היא לא ראויה לכולו ואם נאמר שהמקדש חציו אשה אינה מקודשת כי הוא שייר בקנינו אך בעבד יועיל כיון שאין שיור בקנינו, ולכאורה יש להוכיח מהברייתא ששור שהמית חציו עבד וחציו בן חורין שנותן חציו קנס לרבו וחציו כופר ליורשיו ואם נאמר שקידושו אינם קידושוין א"כ אין לו יורשים, ורב אדא בר אהבה אומר שמדובר שהשור עשאו טריפה ויורשיו הכוונה לו עצמו, ורבא דוחה שהרי כתוב יורשיו ועוד שלא משלמים כופר לאחר מיתה, אלא אומר רבא שראוי לתת ליורשיו ואכן אין לו יורשים.

רבא אומר שכמו שהמקדש חציו אשה אינה מקודשת כך המקדש חציה שפחה וחציה בת חורין אינה מקודשת, ורב חסדא דוחה שבאשה שקידש חציה הוא שייר בקנינו ואילו בחציה שפחה לא שייר בקנינו, אח"כ העמיד רבה בר רב הונא אמורא עליו ודרש בפסוק **והמכשלה הזאת תחת ירך** שאין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל בהם, ואין לדמות מקדש חציו אשה למקדש חציה שפחה כמו שחילק רב חסדא, וכן חילק רב ששת, ואם ילחש לך אדם שהתורה דברה בשפחה חרופה שחציה שפחה וחציה בת חורין שהיא מאורסת לעבד עברי א"כ היא בת אירוסין, לך לר' ישמעאל שמעמיד את הפסוק בשפחה כנענית שמאורסת לעבד עברי ופשוט שאין בה אירוסין אלא הכוונה שהיא מיוחדת לעבד עברי, וגם למ"ד שהפסוק מדבר בחציה שפחה לא מדובר באירוסין אלא רק במיוחדת לעבד עברי.

רב חסדא אומר שחציה שפחה שהתקדשה לראובן והשתחררה לגמרי והתקדשה לשמעון אחיו ומתו שניהם היא מתייבמת ללוי **עמוד ב** והיא לא נקראת אשת שני מתים שממה נפשך אם קידושי הראשון קידושוין א"כ של השני לא, וא"כ היא מתייבמת מכח הראשון ואם קידושי השני קידושוין ושל הראשון לא, א"כ היא מתייבמת מכח השני.

רב יוסף בר חמא אומר בשם ר'נ שאם חציה שפחה התקדשה לראובן והשתחררה ואח"כ התקדשה לשמעון פקעו קידושי הראשון בשחרור כאילו נולדה עכשיו, ור' זירא אמר בשם ר'נ שגמרו קידושי ראשון, ור' זירא הוכיח מהפסוק **לא יומתו כי לא חופשה** משמע שאם חופשה יומתו, ואביי דוחה שלר' ישמעאל שמדובר בשפחה רגילה שמיחדת לעבד עברי מה שייך שיומתו אם היא תשתחרר אלא ודאי הכוונה שיומתו אם תתקדש אח"כ שוב א"כ גם למ"ד שמדובר בחציה שפחה יומתו רק אם תתקדש אח"כ.

רב הונא בר קטינא אומר בשם ר' יצחק שהיה מעשה כפו את האדון לשחרר חציה שפחה וחציה בת חורין ולכאורה זה רק לדעת ר' יוחנן בן ברוקה שגם אשה חייבת בפריה ורביה שעל שניהם נאמר **פרו ורבו**, דחה ר'נ בר יצחק שכפו את רבה בגלל שנהגו בה מנהג הפקר.

משנה המוכר עבדו לעכו"ם או לחו"ל יצא בן חורין אם ברח מהאדון. **גמרא** לת"ק בברייתא מכר עבדו לעכו"ם יצא לחירות אך צריך גט שחרור, ולרשב"ג זה רק כשלא כתב עליו אוננו, אך אם כתב אוננו זה שחרורו, ומפרש רב ששת שכתב לו לכשתברח ממנו אין לי עסק בך.

שנו בברייתא שאם לוח מעכו"ם על העבד כיון שעשה לו העכו"ם נימוסו יוצא לחירות, ומבאר רב הונא בר יהודה שנימוסו הוא נשקי חותם העבדים, ורב ששת מקשה מברייתא שאריסין וחוכרים ואריסי בתי אבות ועכו"ם שמשכן שדהו לישראל אף שעשה לו נימוסו פטורה ממעשר ואם הכוונה לנשקי מה זה שייך לשדה, אלא מבאר רב ששת שהכוונה היא לזמן, אך א"כ קשה מעבד לשדה ויש לחלק שבעבד הגיע זמנו ושדה לא, אך קשה א"כ מה החידוש בעבד, אלא בשדה ועבד מדובר שלא הגיע זמן ובעבד מדובר שקבע זמן לגופו ואז קנסוהו שיוצא לחירות גם בלא הגיע זמנו, ובשדה זה רק לפירות ולכן זה לא מכירה.

דף מד או שמדובר שלוח על מנת למשכנו ולא משכנו והפירות עדיין בחזקת העכו"ם.

שנו בברייתא שעכו"ם שגבה עבד בחובו או שסיקריקון לקחו לא יצא לחירות, ולכאורה בחובו מדוע לא יצא לחירות הרי שנינו לענין מעשר שאם אנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב לעשר ואם באנפרות בהפסד פטור מלעשר, ויש לחלק ששם הוא נהנה שהרי הוא מרויח שפרע את חובו להם, ויש להוכיח מדברי רב שאם מכר עבדו למציק עכו"ם ע"י עלילה שהעליל עליו יצא לחירות, ויש לומר ששם היה לו לפייס את העכו"ם בדבר אחר ולא פייסו.

ר' ירמיה מסתפק אם מכר עבדו לעכו"ם לל' יום ויחזור אליו אח"כ אם יצא לחירות, ויש להוכיח מדברי רב לעיל במכר למציק, ויש לחלק שמדובר במציק עכו"ם שאינו חוזר לישראל, **עוד יש להסתפק** כשמכרו חוץ למלאכתו או חוץ מהמצוות או חוץ משבתות וי"ט, או שמכרו לגר תושב או לישראל מומר או לכותי, ויש לפשוט לענין גר תושב ששנינו להדיא שהוא כעכו"ם, וישראל מומר וכותי יש אומרים שהם כעכו"ם ויש אומרים שהם כישראל.

שאלו את רב אמי במקרה שהעבד הפיל את עצמו לגייסות ואי אפשר להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עכו"ם אמר ר' ירמיה לרב זריקא שיעיין בענין במשנתו, ומצא ששנינו שהמוכר ביתו לעכו"ם דמיו אסורים ועכו"ם שאנס ביתו של ישראל ואינו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עכו"ם נוטל את דמיו וכותב ומעלה בערכאות שלהם שהוא כמציל מידם, ויש לדחות ששם אינו יכול לחיות ללא בית אך כאן הוא יכול לחיות ללא עבד ואם כן יש לגזור בו שימכרונו, שלח להם רב אמי ממני אמי בר נתן תורה יוצאת לכל עם ישראל עבד שהפיל עצמו לגייסות ורבו לא יכול הוציאו בדיני ישראל ועכו"ם נוטל את דמיו וכותב ומעלה בערכאות של עכו"ם שהוא כמציל מידם.

ריב"ל אומר שהמוכר עבדו לעכו"ם קונסים אותו לפדותו עד פי מאה בדמיו, ויש להסתפק אם כוונתו מאה ממש או לא, ולכאורה יש להוכיח מדברי ר"ל שהמוכר בהמה גסה לעכו"ם קונסים אותו עד עשרה בדמיה, אך יש לחלק שעבד הוא חמור יותר כי הוא מפקיע אותו כל יום ממצוות, וללישנא בתרא ריב"ל אמר שהמוכר עבדו לעכו"ם קונסים אותו עד פי בדמיו, ויש להסתפק אם דוקא פי עשרה או לא, ויש להוכיח מדברי ר"ל שבבהמה גסה

קונסים עד מאה בדמיה, ויש לחלק שהעבד לא חוזר אליו, אך לפ"ז בבהמה שחוזרת נקנס רק אחד יותר, אלא יש לחלק שעבד לא מצוי שמוכרים אותו ולא גזרו בו חכמים.

ר' ירמיה שאל את ר' אסי במוכר עבדו ומת אם קנסו את בנו אחריו, שאמנם בצורם אוזן בכור ומת קנסו את בנו מפני שהאב עבר על איסור דאורייתא אך כאן הוא רק איסור דרבנן, **עמוד ב** ולגבי כיוון מלאכתו למועד ומת לא קנסו את בנו אחריו כי הוא לא עשה איסור וגם כאן נאמר שרק לאב קנסו אך לבנו לא קנסו או שקנסו את הממון והוא קיים, ור' אסי הוכיח ממה ששנינו ששדה שהוציאו קוציה בשביעית יכול לזרעה במוצאי שביעית אך אם נטיבה או נדיירה לא תזרע, ואמר על כך ר' יוסי בר חנינא שאם נטיבה האב ומת בנו יכול לזרעה א"כ מוכח שקנסו רק אותו ולא את בנו, ואביי אומר שמי שטימא את טהרותיו של חבירו ומת לא קנסו את בנו כיון שהיזק שאינו ניכר אינו נקרא היזק לכן קנסו רק אותו ולא את בנו.

המוכר עבדו לחו"ל יצא לחירות וצריך גט שחרור מרבו שני ולרשב"ג לפעמים יצא לחירות ולפעמים לא, שאם אמר מכרתי עבדי פלוני לפלוני אנטוכי לא יצא לחירות אך אם אמר לאנטוכי שבאנטוכיא יצא לחירות, אך ישנה ברייתא שאם מכרו לאנטוכי יצא ואם מכרו לאנטוכי שבלוד לא יצא, יש לחלק ששם שמדובר שיש לו רק אכסניה בא"י אך ביש לו בית בא"י אם אמר לאנטוכי לא יצא.

ר' ירמיה מסתפק בבבלי שנשא אשה בא"י ויש לה עבדים ושפחות ודעתו לחזור האם זה נקרא כמוכר עבד לחו"ל, ולמ"ד במכנסת נכסי מילוג שהדין עמה שהם יחזרו עמה כמו שהן א"כ הם כשלה או שכיון שהוא אוכל פירות א"כ הם כשלו והיא כמוכרת, ולמ"ד שהדין עמו א"כ הם כשלו או כין שלא קנה אותם לגופם א"כ הם כשלה ונשאר בתיקו.

ר' אבהו אומר בשם ר' יוחנן שאם יצא עם עבדו לסוריא ומכרו שם יצא לחירות ולכאורה ר' חייא שנה שאיבד את זכותו, יש לחלק שאם דעת רבו לחזור א"כ הוא יצא למכרו ויצא לחירות ואם אין דעתו לחזור לא יצא לחירות, וכן שנינו שיוצא העבד אחר רבו לסוריא, ויש לגרוס יצא העבד כי אין רבו יכול לכפותו לצאת לשם והדין שהוא שאם מכרו רבו שם אם אין דעתו לחזור כופין אותו, ואם דעתו לחזור אין כופין אותו.

רב ענן אומר ששמע משמואל שני דברים את הדין של מכירת עבד לחו"ל וגם בדין מוכר שדהו בשנת היובל שלרב היא מכורה ויוצאת ולשמואל אינה מכורה כלל, ובדבר אחד שמעתי שהמקח חוזר ובאחר אינו חוזר ואיני יודע לפרש, ואמר רב יוסף נבדוק אנחנו שהרי כתוב בברייתא שהמוכר עבדו לחו"ל צריך גט שחרור מרבו שני א"כ משמע שהוא קנה אותו והמקח לא חוזר, ולגבי יובל שמואל אמר שאינה מכירה והמעות חוזרים,

דף מה ורב ענן לא שמע את הברייתא ומדברי שמואל אין ראייה כי יתכן שזה כמו מקדש אחרתו שלרב המעות חוזרים ולשמואל המעות מתנה, והקשה אביי לרב יוסף מדוע קונסים את הלוקח נקנס את המוכר אמר רב יוסף שלולא החזר העכבר לא היה גונב, אמר אביי לולא העכבר החזר אינו גונב, אמר רב יוסף שמסתבר שקונסים היכן שנמצא האיסור.

עבד אחד ברח מחו"ל לא"י ורבו הלך אחריו ובא לפני ר' אמי ואמר לו כתוב לך שטר על דמיו וכתוב לו שטר שחרור ואם לא אני יוציא אותו ממך כדברי רב אחי בר רב יאשיה שכתוב **לא ישבו בארצן פן יחטיאו אותך לי**, ולא מדובר בעכו"ם שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים שכתוב **לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך מעם אדוניו ותקנתו שעמך ישב בקרבך** והקשה ר' יאשיה שיש לכתוב מעם אביו, והוא ביאר שמדובר במוכר עבדו לחו"ל, והקשה בנו רב אחי מדוע כתוב **אשר ינצל אליך** שיש לכתוב **אשר ינצל ממך**, ורב אחי ביאר שמדובר בעבד שברח מחו"ל לא"י, ובברייתא אחרת שנינו שרבי למד את הפסוק **לא תסגיר** בעבד שקנאו רבו על מנת לשחררו, וביאר ר'נ בר יצחק שכתב לו לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו.

עבד אחד של רב חסדא ברח לבין הכותים ושלח להם שיחזירוהו אליו שלחו לו שנאמר **לא תסגיר עבד אל אדוניו** שלח להם הרי נאמר **כן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך**, ומה שנאמר **לא תסגיר** זה רק בעבד שברח מחו"ל

לא"י, כדברי רב אחי, ושלה לה מדברי רב אחי ולא מרבי כיון שרב אחי ביאר את הפסוקים.

לאביי נאבד חמור לבין הכותים ושלה להם החזירוהו לי אמרו לו תן סימן שלח להם כריסו לבנה אמרו לו כל החמורים כך ולולא אביי אתה לא היינו שולחים לך.

משנה אין לפדות שבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם, ולא מבריחים שבויים מפני תיקון העולם, ורשב"ג אומר מפני תקנת השבויים. **גמרא** הסתפקו אם תקון העולם הכוונה מפני דוחק הציבור או כדי שלא ישבו יותר, ולכאורה יש להביא ראיה ממה שלוי בר דוגא פדה את בתו ב"ג אלף דינרי זהב, ואביי דוחה מי אמר שזה היה ברצון חכמים.

נחלקו במשנה ת"ק ורשב"ג אם הוא מפני תיקון העולם או מפני תקנת השבויים הנוספים שעמו, והנ"מ היא כשיש רק שבוי אחד שלרשב"ג פודים ולת"ק לא.

בנות ר"נ היו בוחשות קדירות ורתחות בידיהן והיה קשה לרב עיליש מדוע נאמר **אשה אחת מאלף לא מצאתי** הרי בנותיו של ר"נ צדיקות כל כך, וקרה מקרה והן נשבו וגם הוא נשבה עמן, יום אחד ישב עמו אדם שהבין בלשון הצפרים ובא עורב וקרא, אמר לו רב עיליש מה אומר העורב אמר לו שהוא אומר עיליש ברח עיליש ברח, אמר רב עיליש אין לסמוך על העורב ששקרן הוא, ובאה יונה וקראה אמר לו מה היא אומרת אמר לו עיליש ברח עיליש ברח אמר לעצמו שכנסת ישראל משולה ליונה א"כ יתרחש עמי נס, אמר לעצמו אלך לראות אם בנות ר"נ נשארו בנאמנותן אמר שהנשים אומרות סודותיהן בבית הכסא אלך ואשמע מה הן אומרות ושמע שהן אומרות לעצמן הרי שבאים אלו בעלינו ובנהרדעי נשארו בעלינו נאמר לשבאים שירחקו אותנו משם כדי שלא יפדונו הבעלים שלנו, וברח רב עיליש עם אותו אדם ולרב עיליש התרחש נס ועבר במעבר המים ואותו אדם מצאוהו והרגוהו, וכשחזרו בנות ר"נ אמר רב עיליש כנראה עוסקות הן בכשפים.

משנה אין לוקחים סת"ם מעכו"ם יותר מכדי דמיהן **עמוד ב** מפני תיקון העולם. **גמרא** רב בודיא שאל את רב אשי שמשמע שיותר מכדי דמיהן לא קונים מהם אך כדי דמיהן קונים מהם, א"כ ניתן לקרוא בס"ת שנקנה מעכו"ם, דחה רב אשי שאולי קונים מהם לגנזם.

ר"נ אומר שס"ת שכתבו מין ישרף ואם כתבו עכו"ם יגנו ואם נמצא ביד עכו"ם יש אומרים שיגנו ויש אומרים שניתן לקרוא בו, ויש ברייתא שס"ת שכתבו עכו"ם ישרף ויש ברייתא שניתן לקרוא בו, ויש לבאר שר"א הוא הסובר שישרף שר"א סובר שסתם מחשבת עכו"ם לעבודה זרה, והברייתא שיגנו היא כמו משנה רב המנונא בן רבא מפשרוניה ססת"ם שכתבם מין מסור עכו"ם עבד אשה וקטן וכותי וישראל מומר פסולים, שכתוב **וקשרתם וכתבתם** וכל מי שישנו בקשירה ישנו בכתיבה ומי שאינו בקשירה אינו בכתיבה, והברייתא שיקרא בו היא כמ"ד שקונים ספרים מעכו"ם בכל מקום ובתנאי שיהיו כתובים כהלכתם, ועכו"ם אחד בצידן היה כותב ספרים ורשב"ג התיר לקחת ממנו, אך קשה שרשב"ג עצמו סובר שצריך עיבוד לשמן וק"ו שצריך כתיבה לשמן ששנינו שאם ציפה את התפילין זהב או שטלא עליהם עור בהמה טמאה פסולה ואם עור בהמה טהורה כשירות אף שלא עיבדן לשמן, ורשב"ג סובר שגם עור טהורה פסול עד שיעבד לשמן, אמר רבה בר שמואל שרשב"ג הכשיר בגר שחזר לסורו, אך קשה שא"כ הוא ודאי מין, ויש לומר שהוא חזר מחמת יראה.

שנינו שמעלים בדמיהם עד טרפעיק, ורב ששת אומר ששיעורו סלע מדינה.

ישמעאלית אחת הביאה שק של תפילין לפני אביי ואמר לה אביי תני לי כל אחד עבור תמר התמלאה כעס וזרקה אותם לנהר, אמר אביי לא הייתי צריך לזלזל בהם לפניך כל כך.

משנה המוציא את אשתו משום שם רע או נדר לא יחזיר, ולר' יהודה בנדר שידעו בו רבים לא יחזיר ואם לא ידעו בו רבים יחזיר, ור"מ אומר שנדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ואם אינו צריך חקירת חכם יחזיר, ור"א אומר שגזרו בכל נדר אף כשאינו צריך חכם משום נדר הצריך חכם, ור' יוסי בר' יהודה אומר שהיה מעשה בצידן שאחד אמר לאשה קונם אם איני מגרשך וגיירשה והתירו לו חכמים להחזירה מפני תיקון העולם. **גמרא** רב יוסף בר

מניומי מבאר במשנה בשם ר"נ שרק כשאמר לה להדיא שהוא מוציאה משום שם רע או נדר,

דף מו שהטעם שלא יחזיר הוא משום קלקול וזה שייך רק כשאמר לה כך בשעת גירושין, וללישנא בתרא צריך לומר לה דעי שמשום שם רע או נדר אני מוציאך שהטעם שלא יחזיר כדי שבנות ישראל לא יהיו פרוצות בעריות ובנדרים לכן צריך לפרש לה, וישנה ברייתא כלישנא קמא שר"מ אמר מדוע אמרו שהמוציא משום שם רע או נדר לא יחזיר כדי שלא תנשא וימצא שהשמועה היתה שקר ויאמר בעלה הראשון לו ידעתי גם אם היו נותנים לי ק' מנה לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים לכן אומרים לו שידע שהמוציא משום שם רע או נדר לא יחזיר, ויש ברייתא כלישנא בתרא שר"א בר' יוסי אומר מדוע אמרו שהמוציא משום שם רע או נדר לא יחזיר כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים, לכן אומרים לו שיאמר לה דעי שמשום שם רע או נדר אני מוציאך.

ריב"ל אומר שטעמו של ר' יהודה לחלק בין נדר שידעו בו רבים ללא ידעו בו שכתוב בגבעונים **ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה** ורבנן סוברים ששם ממילא לא חלה עליהם שבועה שהרי הם שקרו ואמרו שבאו מארץ רחוקה, ולא הרגום מפני קידוש ה'.

שיעור של רבים לר"נ שלושה ולר' יצחק עשרה, לר"נ לומדים **מימים רבים** בזבה שמיעוט ימים הוא שנים ונוסף עוד אחד, ור' יצחק לומד ממה שכתוב **עדה ועדה** זה עשרה.

ר"מ ור"א נחלקו במשנה שלר"מ אדם לא מקפיד אם אשתו תתבזה בכ"ד להתיר את נדרה, ולר"א אדם מקפיד שאשתו לא תתבזה בכ"ד.

ר' יוסי מביא מעשה בצידן ולכאורה לא דברו בנדר שלו, ויש לומר שחסר במשנה וכך יש לשנות שהמשנה דברה בנדרה היא אך בנדר הוא יחזיר ומביא ר' יוסי בר' יהודה מעשה בצידן שהוא נדר שיגרשנה וחכמים התירו לו להחזירה מפני תיקון העולם, **עמוד ב** ורב הונא מפרש שהבעל אמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשך.

החידוש שהתירו לבעל שנדרה להחזיר שלא נאמר שנגזור כדברי ר' נתן שהנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן, קמ"ל שלא קנסוהו מלהחזיר אף שקיים את הנדר.

רב ששת סובר שתיקון העולם בסוף המשנה הולך על הרישא בנדרה היא, ורבינא אומר שזה הולך על נדר הבעל וכוונת המשנה שאין בזה תיקון העולם.

משנה לר' יהודה מי שהוציא את אשתו משום איילונית לא יחזיר ולחכמים יחזיר, ואם נשאה לאחר וילדה ממנו והיא תובעת את כתובתה אמר ר' יהודה שאומרים לה טוב שתיתך מדיבורך שיערערו על הגט. **גמרא** לר' יהודה בהוציא משום איילונית לא יחזיר משמע שהוא חשש לקלקול, וחכמים לא חששו, ובמשנה הקודמת לענין מוציא משום שם רע לרבנן לא יחזיר ור' יהודה אמר שאם לא ידעו רבים בנדר יחזיר וא"כ הוא לא חשש לקלקול, ושמואל אומר שיש להפוך אצלינו, אך לכאורה שנינו בסוף המשנה שר' יהודה אמר שאומרים לה טוב שתיתך מדיבורך משמע שהוא חשש לקלקול, ויש לומר שגם זה הוא רק לרבנן, ואביי תירץ שבמשנה הקודמת לר' יהודה יחזיר שהוא סובר כר"א בנדר הצריך חקירת חכם וכו"מ בנדר שאינו צריך, ורבא דוחה שמתורץ רק מהקושיא מר' יהודה על ר' יהודה אך לא מתורץ הקושיא מחכמים על חכמים, ומתורץ רבא שחכמים של משנתינו סוברים כר"מ שצריך תנאי כפול וכאן מדובר כשלא כפל את תנאו ולכן חל הגט גם אם היא לא הייתה איילונית.

משנה מי שמכר עצמו ובניו לעבודת כוכבים לא פודים אותו אך פודים את בניו אחר מות אביהם. **גמרא** רב אסי אומר שמדובר רק כשמכר ושנה ושילש.

בני מקום ששמו מיכסי היו חייבים כסף לעכו"ם ולא היה להם לפרוע ובאו לשבות אותם ובאו לפני רב הונא אמר להם מה אעשה לכם ששנינו שהמוכר עצמו לעכו"ם לא פודים אותו אמר לו ר' אבא הרי למדנו שזה רק במכר שנה ושילש אמר רב הונא שהם רגילים לעשות כך.

אדם אחד מכר עצמו ללודים שהם אוכלי אדם ובא לר' אמי שיפדה אותו.